

Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a doua)

4 septembrie 2014*

„Recurs — Înțelegeri — Piețe ale fermoarelor și ale altor închizători, precum și ale mașinilor de aplicare — Răspunderi succesive — Plafon legal al amenzii — Articolul 23 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1/2003 — Noțiunea «întreprindere» — Răspundere personală — Principiul proporționalității — Multiplicator de descurajare”

În cauza C-408/12 P,

având ca obiect un recurs formulat în temeiul articolului 56 din Statutul Curții de Justiție, introdus la 3 septembrie 2012,

YKK Corporation, cu sediul în Tokyo (Japonia),

YKK Holding Europe BV, cu sediul în Sneek (Țările de Jos),

YKK Stocko Fasteners GmbH, cu sediul în Wuppertal (Germania),

reprezentate de D. Arts, de W. Devroe, de E. Winter și de F. Miotto, avocats,

recurente,

cealaltă parte din procedură fiind:

Comisia Europeană, reprezentată de A. Bouquet și de R. Sauer, în calitate de agenți, cu domiciliul ales în Luxemburg,

pârâtă în primă instanță,

CURTEA (Camera a doua),

compusă din doamna R. Silva de Lapuerta, președinte de cameră, și domnii J. L. da Cruz Vilaça (raportor), G. Arestis, J.-C. Bonichot și A. Arabadjiev, judecători,

avocat general: domnul M. Wathelet,

grefier: domnul V. Tourrès, administrator,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 16 octombrie 2013,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 12 februarie 2014,

pronunță prezenta

* Limba de procedură: engleza.

Hotărâre

- 1 Prin recursul formulat, YKK Corporation (denumită în continuare „YKK Corp.”), YKK Holding Europe BV (denumită în continuare „YKK Holding”) și YKK Stocko Fasteners GmbH (denumită în continuare „YKK Stocko”) solicită anularea Hotărârii Tribunalului Uniunii Europene YKK și alții/Comisia (T-448/07, EU:T:2012:322, denumită în continuare „hotărârea atacată”), prin care acesta din urmă le-a respins acțiunea având ca obiect, cu titlu principal, anularea Deciziei C(2007) 4257 final a Comisiei din 19 septembrie 2007 privind o procedură de aplicare a articolului [81 CE] (cazul COMP/39.168 – PO/Articole de mercurie din metal și plastic: Închizători) (denumită în continuare „decizia în litigiu”), în măsura în care le privea, și, cu titlu subsidiar, anularea sau reducerea cuantumului amenzii care le-a fost aplicată prin această decizie, al cărei rezumat a fost publicat în *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene* din 26 februarie 2009 (JO C 47, p. 8).

Cadrul juridic

- 2 Articolul 23 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1/2003 al Consiliului din 16 decembrie 2002 privind punerea în aplicare a normelor de concurență prevăzute la articolele [81 CE] și [82 CE] (JO 2003, L 1, p. 1, Ediție specială, 08/vol. 1, p. 167, rectificare în Ediție specială, 08/vol. 4, p. 269) prevede:

„Comisia poate aplica, prin decizie, amenzi asupra întreprinderilor și asociațiilor de întreprinderi atunci când, în mod intenționat sau din neglijență, acestea:

- (a) încalcă articolul [81 CE] sau [82 CE] sau

[...]

Pentru fiecare întreprindere și asociație de întreprinderi care participă la încălcarea normelor, amenda nu depășește 10 % din cifra de afaceri totală din exercițiul financiar precedent.

[...]”

- 3 Comunicarea Comisiei privind neaplicarea de amenzi sau reducerea cuantumului acestora în cauzele având ca obiect înțelegeri (JO 1996, C 207, p. 4, denumită în continuare „Comunicarea din 1996 privind cooperarea”) prevedea în secțiunea D:

„1. Când o întreprindere cooperează, fără a fi îndeplinite toate condițiile prevăzute în secțiunile B și C, aceasta beneficiază de o reducere de 10-50 % din cuantumul amenzii care i-ar fi fost aplicată în absența unei cooperări.

2. Acesta poate fi cazul, în special, dacă:

- anterior trimiterii unei comunicări privind obiecțiunile, o întreprindere furnizează Comisiei informații, documente sau alte elemente de probă care contribuie la stabilirea existenței încălcării săvârșite;
- după ce a primit comunicarea privind obiecțiunile, o întreprindere informează Comisia că nu contestă existența faptelor pe care Comisia își întemeiază acuzațiile.” [traducere neoficială]

- 4 Comunicarea Comisiei privind imunitatea la amenzi și reducerea cuantumului acestora în cauzele referitoare la înțelegeri (JO 2002, C 45, p. 3, denumită în continuare „Comunicarea din 2002 privind cooperarea”) prevede în secțiunea B:

„20. Întreprinderile care nu îndeplinesc condițiile prevăzute în secțiunea A pot totuși beneficia de o reducere a amenzii care le-ar fi fost altfel aplicată.

21. Pentru a putea îndeplini condițiile necesare pentru o astfel de reducere, o întreprindere trebuie să furnizeze Comisiei elemente de probă cu privire la presupusa încălcare care reprezintă o valoare adăugată semnificativă în raport cu elementele de probă aflate deja în posesia Comisiei și trebuie să înceteze participarea la presupusa activitate ilicită cel mai târziu la momentul la care furnizează aceste elemente de probă.

[...]

23. Comisia stabilește în cazul oricărei decizii finale adoptate la finalul procedurii administrative:

- (a) dacă probele furnizate de o întreprindere reprezintă o valoare adăugată semnificativă în raport cu probele aflate în posesia Comisiei la acea dată;
- (b) nivelul reducerii de care va beneficia întreprinderea, care se va stabili după cum urmează, în funcție de cuantumul amenzii care i-ar fi fost aplicată în mod normal de Comisie:
- prima întreprindere care îndeplinește condiția prevăzută la punctul 21: o reducere de 30-50 %;
  - a doua întreprindere care îndeplinește condiția prevăzută la punctul 21: o reducere de 20-30 %;
  - alte întreprinderi care îndeplinesc condiția prevăzută la punctul 21: o reducere de maximum 20 %.

Pentru a stabili nivelul reducerii în cadrul fiecăreia dintre aceste marje, Comisia ia în considerare data la care probele care îndeplinesc condițiile prevăzute la punctul 21 au fost prezentate și măsura în care acestea reprezintă valoare adăugată. De asemenea, ea ține seama de întinderea și de continuitatea cooperării pe care întreprinderea o dovedește de la data contribuției sale.

În plus, dacă o întreprindere furnizează probe de fapt care anterior nu au fost luate în considerare de Comisie și care au o incidență directă asupra gravității sau a duratei presupusei înțelegeri, Comisia nu ține seama de aceste fapte pentru a stabili cuantumul amenzii aplicate întreprinderii care le-a furnizat.

[...]

28. Începând cu 14 februarie 2002, prezenta comunicare înlocuiește Comunicarea din 1996 în toate cazurile în care nicio întreprindere nu s-a prevalat de aceasta din urmă. Comisia examinează dacă este necesar să modifice prezenta comunicare în urma acumulării unei experiențe suficiente în aplicarea ei.” [traducere neoficială]

Istoricul cauzei

5 Istoricul cauzei și decizia în litigiu sunt expuse la punctele 1-6, 8, 10, 12, 14, 16-18 și 20 din hotărârea atacată, după cum urmează:

„1 Prima reclamantă, YKK Corp., este o întreprindere japoneză. Aceasta este unul dintre liderii mondiali ai pieței fermoarelor, însă operează și în sectorul «altor închizători».

2 A doua reclamantă, [YKK Holding], este o întreprindere cu sediul în Țările de Jos. Aceasta are 24 de filiale, printre care [YKK Stocko]. YKK Holding este o filială deținută integral de YKK Corp. Filialele sale produc nasturi și închizători. Ea nu produce, nu vinde și nu distribuie niciunul dintre aceste produse. YKK Holding este un holding cu caracter pur financiar.

3 A treia reclamantă, [YKK Stocko], fostă Stocko Fasteners GmbH și Stocko Verschlussstechnik GmbH & Co. KG, este o societate germană cu sediul la Wuppertal. Aceasta a fost constituită în 1901 și înregistrată sub numele de YKK Stocko Fasteners în septembrie 1995, atunci când YKK Holding a achiziționat 76 % din părțile sale sociale, înainte de a o achiziționa în totalitate în martie 1997.

4 Sectorul fabricării articolelor de închidere poate fi divizat în două mari categorii, respectiv fermoarele și «alte închizători», care cuprind diferite tipuri de capse, închizători prin apăsare și închizători cu scai, dar și închizători cu clemă, agrafe, copci, nasturi pentru jeansi, nituri și accesorii din metal și din plastic destinate sectoarelor de marochinărie și de îmbrăcăminte.

5 La 7 și 8 noiembrie 2001, Comisia Comunităților Europene a efectuat verificări [...] în incintele mai multor producători de articole de mercurie din metal și din plastic, de alte articole de mercurie și de fire (printre care Entaco Ltd, Coats plc și William Prym GmbH & Co. KG), precum și la Fachverband Verbindungs- und Befestigungstechnik [Asociația Întreprinderilor Germane din sectorul Produselor din Metal] (denumită în continuare «VBT»).

6 La 26 noiembrie 2001, grupurile Prym și Coats, invocând [Comunicarea din 1996 privind cooperarea], au formulat cereri de aplicare a acesteia în sectorul fermoarelor.

[...]

8 La 8 august 2003, [YKK Stocko] (devenită YKK Stocko Fasteners), invocând [Comunicarea din 2002 privind cooperarea], a formulat o cerere referitoare la «alte închizători».

[...]

10 La 16 septembrie 2004, Comisia a adresat o comunicare privind obiecțiunile (denumită în continuare «comunicarea privind obiecțiunile») referitoare la «alte închizători», la mașinile de aplicare și la fermoare societăților Prym Fashion, William Prym, Éclair Prym, Fiocchi Prym, Fiocchi Snaps France, YKK Stocko Fasteners, YKK Holding, YKK Corp., Coats, A. Raymond, Berning & Söhne, Berning France, Scovill Fasteners Europe (fostă Unifast), Scovill Fasteners, precum și VBT.

[...]

12 La 12 noiembrie 2004, grupul Prym, invocând Comunicarea din 2002 privind cooperarea, a formulat, în numele tuturor filialelor sale, o cerere de imunitate sau, în subsidiar, de reducere a cantumului amenzilor referitoare la «alte închizători».

[...]

- 14 La 18 februarie 2005, grupul YKK, invocând Comunicarea din 2002 privind cooperarea, a formulat o cerere de reducere a cuantumului amenzilor referitoare la «alte închizători».
- [...]
- 16 Elementele de probă furnizate în susținerea cererilor de a beneficia de Comunicarea din 2002 privind cooperarea ale grupurilor Prym și YKK au permis Comisiei să adreseze societăților în cauză, la 7 martie 2006, o comunicare privind obiecțiunile suplimentară (denumită în continuare «comunicarea privind obiecțiunile suplimentară»).
- 17 Comunicarea privind obiecțiunile suplimentară menționată, referitoare la «alte închizători», la mașinile de aplicare și la fermoare, a fost adresată societăților A. Raymond, Berning & Söhne și Berning France, Coats și Coats Deutschland și Éclair Prym, Prym Fashion, Fiocchi Prym, Scovill Fasteners Europe, Scovill Fasteners, William Prym, YKK Corp., YKK Holding și [YKK Stocko], precum și VBT. [...]
- 18 Comunicarea privind obiecțiunile suplimentară avea ca obiect aceleași produse prevăzute în comunicarea privind obiecțiunile și, acolo unde era necesar, rectifică, precizează, sintetizează și extinde obiecțiunile formulate în aceasta. [...]
- [...]
- 20 După consultarea comitetului consultativ privind înțelegerile și pozițiile dominante și având în vedere raportul final al consilierului-auditor, Comisia a adoptat la 19 septembrie 2007 [decizia în litigiu].”
- 6 Prin decizia în litigiu, Comisia a constatat, pe de o parte, existența a patru încălcări diferite ale normelor de concurență din dreptul Uniunii săvârșite în sectorul articolelor de mercerie din metal și din plastic, precum și al închizătorilor și, pe de altă parte, faptul că recurențele au participat la trei dintre ele, și anume:
- cooperarea în cercurile de la Basel-Wuppertal și de la Amsterdam pe piața închizătorilor din metal și plastic („alte închizători”) și a mașinilor de aplicare, în perioada mai 1991-martie 2001, în cadrul căreia participanții s-au pus de acord, în cursul reuniunilor, cu privire la creșteri coordonate ale prețurilor și au făcut schimb de informații confidențiale privind prețurile și punerea în aplicare a majorărilor de prețuri la nivelul Germaniei și la nivel european (denumită în continuare „cooperarea BWA”);
  - cooperarea bilaterală dintre grupurile Prym și YKK pe piața „altor închizători”, între anii 1999 și 2003. Această încălcare a constat în acorduri și în practici concertate privind stabilirea prețurilor, în special a prețurilor minime, medii și indicative, monitorizarea majorărilor de prețuri prin schimburi regulate de liste de prețuri și contacte bilaterale frecvente și repartizarea clientelei la nivel european și mondial și
  - cooperarea tripartită dintre grupurile YKK, Coats și Prym pe piața fermoarelor în perioada aprilie 1998-noiembrie 1999, în care participanții au făcut schimb de informații privind prețurile, au discutat prețurile și majorările de prețuri și au convenit asupra unei metodologii de stabilire a unor prețuri minime pentru produsele standard pe piața europeană (denumită în continuare „cooperarea tripartită”).
- 7 În consecință, Comisia a aplicat întreprinderilor în cauză amenzi pentru încălcarea articolului 81 CE, al căror cuantum a fost calculat pe baza metodologiei prezentate în Liniile directe privind metoda de stabilire a amenzilor aplicate în temeiul articolului 15 alineatul (2) din Regulamentul nr. 17 și al

articolului [65 alineatul (5) CO] (JO 1998, C 9, p. 3, Ediție specială, 08/vol. 3, p. 69, denumite în continuare „Liniile directoare din 1998”), precum și în Comunicările din 1996 și din 2002 privind cooperarea.

- 8 În ceea ce privește cooperarea BWA, prin decizia în litigiu s-au aplicat amenzi următoarelor întreprinderi:
- A. Raymond Sarl: 8 325 000 de euro;
  - Berning & Söhne GmbH & Co. KG: 1 123 000 de euro;
  - Scovill Fasteners Europe SA și Scovill Fasteners Inc., răspunzătoare în solidar: 6 002 000 de euro;
  - William Prym GmbH & Co. KG și Prym Inovan GmbH & Co. KG, răspunzătoare în solidar: 24 913 000 de euro;
  - YKK Stocko: 68 250 000 de euro, din care YKK Corp. și YKK Holding sunt răspunzătoare în solidar pentru suma de 49 000 000 de euro;
  - Fachverband Verbindungs- und Befestigungstechnik: 1 000 de euro.
- 9 În această privință, trebuie reținut că, potrivit deciziei în litigiu, YKK Stocko a participat la încălcare pe întreaga durată a acesteia, și anume 9 ani și 9 luni, în timp ce YKK Corp. și YKK Holding au început să participe la aceasta (direct sau indirect) numai după achiziționarea în 1997 a societății germane Stocko (devenită YKK Stocko) și au participat timp de 4 ani [considerentele (466)-(468) și articolul 1 alineatul (1) din decizia în litigiu].
- 10 Acesta este motivul pentru care, pe de o parte, YKK Corp. și YKK Holding nu sunt considerate răspunzătoare pentru plata întregii amenzi aplicate YKK Stocko, ci doar pentru suma de 49 000 000 de euro, iar pe de altă parte, această din urmă întreprindere a fost considerată singura răspunzătoare pentru plata restului amenzii care i-a fost aplicată, și anume 19 250 000 de euro [articolul 2 alineatul (1) din decizia în litigiu].
- 11 În ceea ce privește cooperarea bilaterală dintre grupurile Prym și YKK pe piața altor închizători, YKK Corp., YKK Holding și YKK Stocko le-a fost aplicată o amendă de 19 500 000 de euro, în temeiul unei răspunderi solidare. În schimb, potrivit deciziei în litigiu, grupul Prym îndeplinea condițiile pentru a putea beneficia de o imunitate totală la amendă, care, în caz contrar, i-ar fi fost aplicată pentru această încălcare.
- 12 În sfârșit, în ceea ce privește încălcările săvârșite în cadrul cooperării tripartite, au fost aplicate următoarele amenzi:
- YKK Corp. și YKK Holding, răspunzătoare în solidar: 62 500 000 de euro;
  - Coats Holdings Ltd. și Coats Deutschland GmbH, răspunzătoare în solidar: 12 155 000 de euro;
  - William Prym GmbH & Co. KG și Prym Inovan GmbH & Co. KG, răspunzătoare în solidar: 6 727 500 de euro, din care Éclair Prym Group SA este considerată răspunzătoare în solidar pentru suma de 5 850 000 de euro.

Procedura în fața Tribunalului și hotărârea atacată

- 13 În susținerea acțiunii lor în vederea anulării deciziei în litigiu, recurentele au invocat opt motive, a căror ordine de examinare a fost modificată de Tribunal și care au fost repartizate în trei categorii.
- 14 În primul rând, recurentele au invocat cinci motive referitoare la cooperarea tripartită, întemeiate, în esență, pe:
- lipsa probelor privind existența încălcării (primul motiv);
  - aprecierea eronată a naturii și a punerii în aplicare a încălcării, pe de o parte, și a impactului real al acesteia, pe de altă parte (al doilea, al treilea și al patrulea motiv) și
  - punerea în aplicare eronată a Comunicărilor din 1996 și din 2002 privind cooperarea (al cincilea motiv).
- 15 În al doilea rând, fără a contesta existența încălcării, acestea au invocat două motive referitoare la cooperarea BWA, întemeiate pe:
- aplicarea eronată a limitării amenzii, în măsura în care Comisia nu a aplicat plafonul de 10 % YKK Stocko, în calitate de filială, pentru perioada anterioară achiziționării acesteia, în anul 1997, de către YKK Holding (al șaselea motiv);
  - aplicarea eronată a multiplicatorului de descurajare la calculul amenzii aplicate YKK Stocko pentru perioada anterioară achiziționării menționate (al șaptelea motiv).
- 16 În al treilea rând, recurentele au invocat un al optulea motiv, comun încălcărilor legate de cooperarea tripartită, precum și de cooperarea BWA, întemeiat pe încălcarea principiilor egalității de tratament și proporționalității în ceea ce privește aplicarea multiplicatorului de descurajare de 1,25 la calcularea amenzii.
- 17 Prin hotărârea atacată, Tribunalul a respins toate motivele invocate de recurente și, în consecință, a respins acțiunea formulată de acestea și le-a obligat la plata cheltuielilor de judecată.

Concluziile părților în fața Curții

- 18 Recurentele solicită Curții:
- cu titlu principal, anularea hotărârii atacate și a articolului 2 alineatele (1) și (3) din decizia în litigiu în măsura în care le privește și reducerea amenzilor care le-au fost aplicate;
  - cu titlu subsidiar, trimiterea cauzei la Tribunal spre rejudecare și
  - obligarea Comisiei la plata cheltuielilor de judecată.
- 19 Comisia solicită Curții:
- cu titlu principal, respingerea recursului;
  - cu titlu subsidiar, respingerea acțiunii în anulare împotriva deciziei în litigiu și
  - obligarea recurentelor la plata tuturor cheltuielilor de judecată aferente atât procedurii de recurs, cât și procedurii în primă instanță.

Cu privire la recurs

Cu privire la primul motiv, întemeiat pe nemotivarea hotărârii atacate în ceea ce privește cooperarea tripartită

Argumentele părților

- 20 În cadrul primului motiv, recurentele reproșează Tribunalului că nu a prezentat în mod adecvat temeiurile pentru care a respins motivul acestora întemeiat pe caracterul disproporționat al cuantumului de plecare al amenzii, stabilit la 50 de milioane de euro, având în vedere lipsa impactului asupra pieței relevante al încălcării în cauză. Această nemotivare ar împiedica recurentele să stabilească dacă Tribunalul a respins motivul menționat întrucât consideră că Comisia a luat în considerare în mod suficient impactul încălcării asupra pieței sau, dimpotrivă, că nu a luat în considerare un astfel de impact, întrucât nu avea această obligație.
- 21 În cazul în care ar rezulta din hotărârea atacată că Comisia a luat suficient în considerare impactul încălcării asupra pieței, recurentele arată că Tribunalul, pronunțându-se astfel, a interpretat în mod eronat decizia în litigiu și a încălcat dreptul Uniunii, în special articolul 23 alineatele (2) și (3) din Regulamentul nr. 1/2003. Tribunalul ar fi încălcat de asemenea jurisprudența Curții care impune Comisiei, atunci când aceasta consideră oportun să țină seama de impactul încălcării asupra pieței pentru a majora cuantumul de plecare al amenzii dincolo de cuantumul minim previzibil de 20 de milioane de euro prevăzut de Liniile directoare din 1998, să furnizeze indicii concrete, credibile și suficiente care să permită să se aprecieze influența efectivă pe care încălcarea a putut-o avea asupra concurenței pe piața respectivă.
- 22 În schimb, în cazul în care ar reieși din hotărârea atacată că Comisia nu a luat în considerare impactul încălcării asupra pieței deoarece nu avea această obligație, recurentele arată că, statuând în acest fel, Tribunalul a aplicat în mod incorect dreptul Uniunii, în temeiul căruia sancțiunile prevăzute de dreptul național și de dreptul Uniunii trebuie nu numai să fie efective și să aibă un efect disuasiv, ci și să fie proporționale cu încălcarea. În această privință, recurentele susțin că este disproporționat să se treacă de la cuantumul minim previzibil de 20 de milioane la 50 de milioane de euro (respectiv o majorare de 250 %) fără a se ține seama de lipsa unui impact al cooperării tripartite asupra pieței. Dacă situația ar fi diferită, hotărârea atacată ar acorda prea multă importanță dimensiunii întreprinderii ca element de stabilire a cuantumului amenzii și ar contrazice Liniile directoare din 1998, precum și jurisprudența Curții.
- 23 Comisia apreciază că argumentele recurentelor trebuie respinse ca fiind nefondate sau inadmisibile.

Aprecierea Curții

- 24 Trebuie să se constate de la bun început că Tribunalul a expus în mod clar, în special la punctele 140-143 din hotărârea atacată, motivele pentru care, în opinia sa, Comisia a putut să califice încălcarea în cauză ca fiind „deosebit de gravă” și să stabilească, în consecință, cuantumul de plecare al amenzii la 50 de milioane de euro, fără a lua în calcul impactul real al acestei încălcări asupra pieței relevante, întrucât nu avea această obligație.
- 25 Astfel cum a arătat Tribunalul la punctele 140 și 143 din hotărârea atacată, făcând referire la punctul 1 A din Liniile directoare din 1998, acest impact trebuie luat în considerare doar „dacă poate fi măsurat”. Potrivit Tribunalului, având în vedere că era vorba despre un acord global prin care se urmărea suprimarea concurenței potențiale, al cărui efect real este, prin ipoteză, dificil de măsurat, Comisia nu avea obligația de a demonstra în mod precis impactul real al înțelegerii asupra pieței și de a-l cuantifica, dar putea folosi estimări de probabilitate a unui astfel de efect.

- 26 Această analiză este conformă cu jurisprudența Curții potrivit căreia impactul real al încălcării asupra pieței nu este un criteriu decisiv pentru stabilirea cuantumului amenzilor. Mai precis, unele elemente în legătură cu aspectul intenționat al încălcării pot avea mai multă importanță decât cele privitoare la efectele acesteia, mai ales atunci când este vorba despre încălcări grave prin esența lor, precum o împărțire a piețelor (a se vedea Hotărârea Thyssen Stahl/Comisia, C-194/99 P, EU:C:2003:527, punctul 118, Hotărârea Pym și Pym Consumer/Comisia, C-534/07 P, EU:C:2009:505, punctul 96, precum și Hotărârea Carbone-Lorraine/Comisia, C-554/08 P, EU:C:2009:702, punctul 44).
- 27 În plus, Tribunalul a explicat în mod clar, la punctele 141 și 142 din hotărârea atacată, că în decizia în litigiu s-a putut constata fără nicio contradicție, pe de o parte, că cooperarea tripartită în ansamblul său fusese pusă în aplicare și, după toate aparențele, putea să fi avut un efect asupra pieței și, pe de altă parte, că acest impact nu putea fi însă măsurat, întrucât era imposibil să se stabilească cu o certitudine suficientă parametrii concurențiali (preț, condiții comerciale, calitate, inovație etc.) care ar fi fost aplicabili în lipsa încălcărilor.
- 28 Având în vedere cele de mai sus, nu se impune examinarea celorlalte argumente invocate de recurente pentru cazul în care ar reieși din hotărârea atacată că Comisia a ținut seama, în decizia în litigiu, de impactul real al încălcării asupra pieței.
- 29 În măsura în care recurentele critică hotărârea atacată pentru că nu a cenzurat caracterul pretins disproportionat al cuantumului de plecare al amenzii ca urmare a lipsei impactului asupra pieței al cooperării tripartite, este suficient să se amintească faptul că rezultă dintr-o jurisprudență consacrată că obligația de a examina caracterul adecvat al cuantumului unei amenzi revine Tribunalului și că, în principiu, atunci când se pronunță cu privire la chestiuni de drept în cadrul unui recurs, nu este de competența Curții să substituie, pentru motive de echitate, aprecierea Tribunalului cu propria apreciere, atunci când acesta se pronunță, în exercitarea competenței sale de fond, asupra cuantumului amenzilor aplicate unor întreprinderi ca urmare a încălcării de către acestea a dreptului Uniunii (a se vedea Hotărârea SGL Carbon/Comisia, C-328/05 P, EU:C:2007:277, punctul 98, precum și Hotărârea Quinn Barlo și alții/Comisia, C-70/12 P, EU:C:2013:351, punctul 57 și jurisprudența citată).
- 30 Din ansamblul considerațiilor care precedă rezultă că primul motiv invocat de recurente în susținerea recursului trebuie respins.

Cu privire la al doilea motiv, întemeiat pe insuficienta motivare a hotărârii atacate și pe refuzul de a aplica principiul legii mai favorabile în ceea ce privește cooperarea tripartită

Argumentele părților

- 31 Prin intermediul celui de al doilea motiv, recurentele susțin, cu titlu introductiv, că Tribunalul nu a prezentat în mod corespunzător temeiurile pentru care a respins motivul întemeiat pe neaplicarea Comunicării din 2002 privind cooperarea.
- 32 Cu privire la fond, acestea consideră că Tribunalul a săvârșit o eroare de drept care constă în aplicarea Comunicării din 1996 privind cooperarea, iar nu a celei din 2002, cu încălcarea principiului aplicării legii mai favorabile, astfel cum este consacrat la articolul 7 din Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, semnată la Roma la 4 noiembrie 1950, precum și la articolul 49 alineatul (1) din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, în temeiul căruia legea mai favorabilă trebuie să fie aplicată retroactiv.
- 33 În această privință, recurentele susțin că, în timp ce Comunicarea din 1996 privind cooperarea, contrar celei din 2002, condiționa beneficiul unei reduceri a amenzii de necontestarea faptelor, acest beneficiu le-a fost refuzat pe baza unei condiții care nu mai era aplicabilă la data deciziei în litigiu.

- 34 În consecință, recurentele apreciază că ar fi trebuit să beneficieze, în temeiul punctului 23 din Comunicarea din 2002 privind cooperarea, pe lângă imunitatea parțială care le-a fost acordată pentru faptul de a fi permis dovedirea duratei prelungite a încălcării, de o reducere a amenzii în temeiul elementelor de probă furnizate, care au reprezentat o valoare adăugată semnificativă în raport cu elementele aflate deja în posesia Comisiei.
- 35 Recurentele arată că au furnizat proba desfășurării anumitor reuniuni care ar fi permis Comisiei să prelungească durata încălcării constatate, stabilind data de începere a acesteia la 28 aprilie 1998 în loc de 2 iunie 1999. Cu toate acestea, în timp ce Comisia a acordat, *de facto*, un beneficiu echivalent celui prevăzut la punctul 23 litera (b) al treilea paragraf din Comunicarea din 2002 privind cooperarea, în considerentele (588) și (589) ale deciziei în litigiu, în schimb, Comisia nu a acordat reducerea amenzii în temeiul punctului 23 litera (a) din aceeași comunicare, pentru simplul motiv, în opinia recurentelor, că, potrivit secțiunii D din Comunicarea din 1996 privind cooperarea, recurentele au contestat obiectivul anticoncurențial și conținutul reuniunilor.
- 36 Comisia contestă această argumentație, susținând că nu este fondată.

Aprecierea Curții

- 37 În circumstanțele speței, trebuie să se verifice dacă Tribunalul a săvârșit o eroare de drept prin faptul că nu a cenzurat decizia în litigiu pentru motivul că, în cuprinsul acesteia, Comisia a examinat comportamentul recurentelor având în vedere Comunicarea din 1996 privind cooperarea, refuzându-le, așadar, beneficiul unui tratament mai favorabil care ar fi putut să rezulte din aplicarea Comunicării din 2002 privind cooperarea.
- 38 În această privință, trebuie amintit că, deși este cert că Comunicarea din 1996 privind cooperarea, aplicabilă prezentului litigiu *ratione temporis*, nu conține niciun punct care să prevadă că Comisia nu va lua în considerare fapte prezentate de întreprinderi care au o incidență asupra gravității sau a duratei înțelegerii, această instituție a considerat totuși, astfel cum rezultă din cuprinsul punctelor 185 și 186 din hotărârea atacată, care fac trimitere la considerentele (584), (585), (588) și (589) ale deciziei în litigiu, că recurentele, prezentând Comisiei fapte de care aceasta nu avea cunoștință anterior, permiseseră dovedirea unei durate mai lungi a încălcării, incluzând în această durată perioada 28 aprilie 1998-2 iunie 1999. Comisia a considerat, așadar, această cooperare ca fiind o circumstanță atenuantă care permite să fie acordată recurentelor o reducere a quantumului de bază al amenzii de 9,375 milioane de euro, pentru a nu le penaliza pentru cooperarea lor, aplicându-le o amendă superioară celei pe care ar fi trebuit să o plătească în lipsa acestei cooperări. Astfel cum a subliniat Tribunalul la punctul 187 din hotărârea menționată, quantumul de bază, redus în acest fel, al amenzii care trebuia aplicată reclamantelor era, așadar, identic cu suma ipotetică pe care acestea ar fi trebuit să o plătească pentru o încălcare cu o durată inferioară unui an.
- 39 Tribunalul a considerat de asemenea, la punctele 177 și 180 din hotărârea atacată, că, în ceea ce privește perioada 2 iunie-12 noiembrie 1999, recurentele nu au prezentat nicio probă în raport cu elementele aflate deja în posesia Comisiei, limitându-se să confirme desfășurarea anumitor reuniuni, în același timp contestând, pe de altă parte, existența unui obiect anticoncurențial al acestor reuniuni.
- 40 Reiese dintr-o jurisprudență constantă a Curții că cooperarea unei întreprinderi cu Comisia poate justifica o reducere a amenzii în temeiul Comunicării din 1996 privind cooperarea doar dacă permite în mod efectiv Comisiei să își îndeplinească atribuțiile de constatare a existenței unei încălcări și de dispunere a încetării acesteia (a se vedea în acest sens Hotărârea SGL Carbon/Comisia, EU:C:2007:277, punctul 83 și jurisprudența citată). În plus, trebuie amintit că Comisia dispune de o marjă de apreciere largă pentru a evalua calitatea și utilitatea cooperării unei întreprinderi (Hotărârea SGL Carbon/Comisia, EU:C:2007:277, punctul 88).

- 41 Astfel cum a constatat Tribunalul la punctul 185 din hotărârea atacată, Comisia, conform punctului 28 din Comunicarea din 2002 privind cooperarea, a apreciat cooperarea tripartită dintre recurente și grupurile Prym și Coats în lumina Comunicării din 1996 privind cooperarea, având în vedere că grupurile menționate și-au formulat cererile de a beneficia de Comunicarea privind cooperarea în ceea ce privește încălcările referitoare la piața fermoarelor înainte de 14 februarie 2002, dată începând de la care Comunicarea din 1996 privind cooperarea a fost înlocuită prin Comunicarea din 2002 privind cooperarea.
- 42 Trebuie totuși să se constate că atât Comunicarea din 1996 privind cooperarea (secțiunile C și D), cât și cea din 2002 (punctele 21 și 23) impun, ca o condiție care permite să se beneficieze de o reducere a amenzii care ar fi fost aplicată în caz contrar, ca întreprinderile în cauză să furnizeze Comisiei elemente de probă care contribuie la stabilirea existenței încălcării săvârșite.
- 43 În această privință, nu se poate susține în mod rezonabil că informații care nu îndeplinesc condiția potrivit căreia trebuie „să contribuie la confirmarea existenței încălcării săvârșite” în sensul Comunicării din 1996 privind cooperarea ar putea constitui probe care aduc „o valoare adăugată semnificativă în raport cu elementele de probă aflate deja în posesia Comisiei” în sensul punctului 21 din Comunicarea din 2002 privind cooperarea.
- 44 Trebuie amintit în acest context că, potrivit unei jurisprudențe constante, Tribunalul este singurul competent, pe de o parte, să constate faptele, cu excepția cazului în care inexactitatea materială a constatărilor sale rezultă din înscrisurile aflate la dosar ce i-au fost prezentate, și, pe de altă parte, să aprecieze aceste fapte. În schimb, Curtea este competentă, în temeiul articolului 256 TFUE, să exercite un control asupra calificării juridice a acestor fapte și asupra consecințelor juridice care au fost stabilite de Tribunal pe baza acestora, cu excepția cazului denaturării acestor elemente. În orice caz, o astfel de denaturare trebuie să reiasă în mod evident din înscrisurile dosarului, fără a fi necesară o nouă apreciere a faptelor și a probelor.
- 45 Or, în fața Curții, recurente nu au demonstrat nicidecum, nici măcar nu au afirmat că Tribunalul ar fi săvârșit o denaturare vădită a faptelor considerând că acestea nu îndeplineau cerința din Comunicarea din 1996 privind cooperarea menționată la punctul 42 din prezenta hotărâre și, în consecință, cerința similară prevăzută în Comunicarea din 2002 privind cooperarea.
- 46 Pe de altă parte, în ceea ce privește perioada anterioară datei de 2 iunie 1999, trebuie amintit că, astfel cum s-a arătat la punctul 38 din prezenta hotărâre, cooperarea recurenților a fost recompensată prin reducerea quantumului de bază al amenzii care trebuia aplicată, acordată acestora din urmă cu titlu de circumstanță atenuantă fără legătură cu prevederile Comunicării din 1996 privind cooperarea.
- 47 Or, astfel cum a arătat avocatul general la punctele 69-71 din concluzii, întreprinderile în cauză nu pot pretinde să beneficieze de o dublă recompensă pentru aceleași informații, și anume pentru cele care le-au permis să beneficieze de o imunitate parțială pentru perioada la care fac referire, dacă aceste informații nu au adus, pentru perioada ulterioară acesteia, nicio valoare adăugată investigației Comisiei.
- 48 Rezultă că al doilea motiv invocat de recurente în susținerea recursului lor trebuie respins, fără a fi necesară pronunțarea asupra pretensei aplicabilități a principiului legii mai favorabile în domeniul încălcărilor normelor de concurență din dreptul Uniunii, vizat de Comunicările privind cooperarea din 1996 și din 2002.

Cu privire la al treilea motiv, îndreptat împotriva refuzului de a aplica plafonul de 10 % din cifra de afaceri a YKK Stocko părții din amendă pentru care această societate a fost considerată ca fiind singura răspunzătoare în ceea ce privește cooperarea BWA

Argumentele părților

- 49 În cadrul celui de al treilea motiv al recursului, recurențele susțin că, respingând motivul întemeiat pe aplicarea incorectă a plafonului de 10 % în ceea ce privește cooperarea BWA pentru perioada anterioară achiziționării de către YKK Holding a YKK Stocko, perioadă în privința căreia aceasta din urmă a fost considerată ca fiind exclusiv răspunzătoare pentru săvârșirea încălcării, Tribunalul a încălcat articolul 23 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1/2003, inclusiv principiul proporționalității, al egalității de tratament și al individualizării pedepselor, potrivit căruia o întreprindere poate fi sancționată doar pentru faptele care îi pot fi imputate personal.
- 50 Astfel, partea din amendă referitoare la perioada inițială a încălcării se ridică la 19,25 milioane de euro, ceea ce reprezintă 55 % din cifra de afaceri totală a YKK Stocko în 2006, care se ridică la 34,91 milioane de euro, și anume o sumă considerabil mai mare decât plafonul de 10 % prevăzut la articolul 23 alineatul (2) al doilea paragraf din Regulamentul nr. 1/2003.
- 51 Comisia răspunde că acest argument se bazează pe o interpretare eronată din punct de vedere juridic a finalității plafonului de 10 % prevăzut în dispoziția menționată din Regulamentul nr. 1/2003.
- 52 Astfel, potrivit Comisiei, trebuia aplicată o amendă unică. În opinia acestei instituții, limita prevăzută la articolul 23 alineatul (2) al doilea paragraf din Regulamentul nr. 1/2003 nu este un element al amenzii legat de comportamentul coluziv din perioada încălcării, ci este vorba despre un maxim legal care se raportează la capacitatea financiară de plată a amenzii și care urmărește în principal să protejeze întreprinderea împotriva aplicării unei amenzi excesive, ținând seama de dimensiunea sa, cu ocazia adoptării deciziei de aplicare a amenzii. Ceea ce contează ar fi, prin urmare, puterea economică a întreprinderii, a cărei cifră de afaceri globală oferă un indiciu, astfel cum se prezintă aceasta la momentul adoptării deciziei de aplicare a amenzii. Aceste considerații ar fi singurele susceptibile să explice motivul pentru care dispoziția în cauză face în mod expres trimitere la exercițiul financiar precedent adoptării deciziei Comisiei pentru calcularea plafonului de 10 %. În consecință, faptul că întreprinderea a avut o capacitate financiară mai redusă la un moment dat în trecut, înaintea achiziționării societății în cauză de către un grup economic, precum în speță, ar fi lipsit de relevanță în ceea ce privește stabilirea cuantumului amenzii.
- 53 Comisia mai arată că, chiar dacă societatea-mamă decide să nu acorde niciun sprijin financiar filialei sale în ceea ce privește partea din amendă pentru care aceasta din urmă este considerată ca fiind singura răspunzătoare, fapt care ar putea amenința viabilitatea filialei, este vorba în acest caz despre un risc inerent investiției realizate de societatea-mamă, legat de o persoană juridică, și anume filiala care, înainte, dar și după achiziția acesteia din urmă, a adoptat un comportament anticoncurențial pasibil de amenzi. Prin dobândirea controlului filialei, societatea-mamă își asumă acest risc, pe care îl poate însă limita prevăzând o despăgubire în contractul de vânzare încheiat cu proprietarul inițial al acestei societăți.
- 54 Comisia adaugă că numai întreprinderea răspunzătoare în cursul ultimelor faze ale încălcării și la momentul adoptării deciziei finale este entitatea de referință adecvată pentru aprecierea problemelor privind răspunderea și efectul disuasiv, în măsura în care Comisia stabilește că această întreprindere, și anume entitatea care cuprinde noua societate-mamă, a participat la încălcare. Pentru aceleași motive, Comisia susține că recurențele nu pot pretinde în mod util că amenda a fost aplicată cu încălcarea principiului proporționalității sau al egalității de tratament.

Aprecierea Curții

- 55 Al treilea motiv de recurs ridică chestiunea stabilirii plafonului legal al amenzii în sensul articolului 23 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1/2003 într-un caz de răspunderi succesive în cadrul aceleiași înțelegeri și, mai exact, atunci când o entitate care a participat la această înțelegere trece, pe durata acesteia din urmă, sub controlul altei întreprinderi în cadrul unui grup economic care a participat de asemenea la încălcare.
- 56 În această privință, recurentele critică hotărârea atacată în sensul că, la punctele 192-195 și 204 din aceasta, Tribunalul a admis abordarea Comisiei în decizia în litigiu, constând în reținerea unui plafon legal unic, calculat doar pe baza cifrei de afaceri consolidate a grupului YKK pentru întreaga perioadă a încălcării, care a durat de la 24 mai 1991 la 15 martie 2001, cu alte cuvinte o durată de 9 ani și 9 luni, cu includerea primei perioade a încălcării, care a durat de la 24 mai 1991 la 1 martie 1997, și anume 5 ani și 9 luni, pentru care însă YKK Holding și YKK Corp. nu sunt considerate răspunzătoare, pentru motivul că filiala YKK Stocko nu le aparținea în această din urmă perioadă.
- 57 Trebuie subliniat că al treilea motiv de recurs poate să aibă un efect doar asupra părții din amendă care se ridică la suma de 19 250 000 de euro, aplicată YKK Stocko cu titlu exclusiv, și se referă doar la faptele săvârșite de aceasta, înaintea achiziționării sale de către YKK Holding, cuantumul restant al acestei amenzi, care se ridică la 49 000 000 de euro, nefiind contestat, de altfel, în cadrul prezentului motiv.
- 58 În această privință, trebuie constatat, în primul rând, că textul articolului 23 alineatul (2) al doilea paragraf din Regulamentul nr. 1/2003 este clar în măsura în care impune ca, „[p]entru fiecare întreprindere și asociație de întreprinderi care participă la încălcarea normelor, amenda [să nu depășească] 10 % din cifra de afaceri totală din exercițiul financiar precedent”.
- 59 Or, noțiunea „întreprindere care participă la încălcarea normelor” în sensul dispoziției menționate trebuie, în mod necesar, să fie aceeași în scopul aplicării articolului 81 CE, întrucât o astfel de noțiune nu poate fi interpretată în mod diferit în scopul imputării încălcării și în scopul aplicării plafonului de 10 %.
- 60 Astfel, în cazul în care, precum în speță, o întreprindere considerată de Comisie ca fiind răspunzătoare de o încălcare a articolului 81 CE este achiziționată de o altă întreprindere în cadrul căreia își păstrează, ca filială, calitatea de entitate economică distinctă, Comisia trebuie să țină seama de cifra de afaceri proprie fiecăreia dintre aceste entități economice, pentru a le aplica, dacă este cazul, plafonul de 10 %.
- 61 În speță, Comisia a repartizat în mod corect răspunderea fiecărei întreprinderi care a participat la încălcare, dat fiind că, înaintea lunii martie 1997, data la care YKK Holding a efectuat achiziția YKK Stocko, aceasta din urmă și grupul YKK constituiau două „entități economice” sau întreprinderi distincte în sensul articolului 81 CE și al articolului 23 alineatul (2) al doilea paragraf din Regulamentul nr. 1/2003. Cu toate acestea, Comisia nu a tras din această constatare concluzia care se impunea pentru aplicarea plafonului de 10 %.
- 62 În consecință, nu poate fi admis argumentul invocat de Comisie potrivit căruia o singură întreprindere, a cărei structură și capacitate financiară au evoluat în decursul timpului, ar fi în cauză pe perioada încălcării. În plus, în speță, o astfel de evoluție nu este rezultatul unei creșteri structurale a întreprinderii YKK Stocko, al unei creșteri a cifrei sale de afaceri sau al achiziționării de către aceasta din urmă a unor întreprinderi independente pe perioada înțelegerii, ci constituie, dimpotrivă, rezultatul achiziționării acestei întreprinderi de către o altă întreprindere.

- 63 Trebuie arătat, în această privință, că obiectivul urmărit prin stabilirea, la articolul 23 alineatul (2), a unui plafon de 10 % din cifra de afaceri a fiecărei întreprinderi care a participat la încălcare este printre altele de a evita ca aplicarea unei amenzi într-un quantum superior acestui plafon să depășească capacitatea de plată a întreprinderii la data la care aceasta este recunoscută ca fiind răspunzătoare pentru încălcare sau i se aplică de către Comisie o sancțiune pecuniară.
- 64 Constatarea efectuată la punctul anterior este susținută de articolul 23 alineatul (2) al doilea paragraf din Regulamentul nr. 1/2003, care impune, în ceea ce privește plafonul de 10 %, ca acesta să fie calculat pe baza exercițiului financiar din anul care precedă decizia Comisiei de sancționare a unei încălcări. Or, o astfel de cerință este respectată întru totul în cazul în care, precum în speță, acest plafon este stabilit doar pe baza cifrei de afaceri a filialei, în ceea ce privește amenda care îi este aplicată cu titlu exclusiv pentru perioada anterioară achiziționării sale de către societatea-mamă, fapt pe care recurențele nu îl contestă în cadrul prezentului recurs. Rezultă că, în astfel de împrejurări, evoluția structurală a întreprinderii răspunzătoare în calitate de entitate economică este luată în considerare în mod efectiv în calculul amenzii.
- 65 De asemenea, argumentul Comisiei întemeiat pe faptul că ar trebui aplicată o amendă unică pentru perioada încălcării nu poate fi primit. După cum a admis Comisia în ședință, în ceea ce privește partea din amendă pentru care YKK Stocko a fost considerată ca fiind exclusiv răspunzătoare, nu ar fi posibilă executarea silită a acestei amenzi în privința societății-mamă în cazul neefectuării plății de către YKK Stocko. Astfel, o societate nu poate fi trasă la răspundere pentru încălcări săvârșite independent de filialele sale înainte de data achiziționării acestora, acestea din urmă trebuind să răspundă ele însele pentru comportamentul lor ilicit anterior acestei achiziționări, fără ca societatea achiziționată să poată fi considerată răspunzătoare (a se vedea Hotărârea Cascades/Comisia, C-279/98 P, EU:C:2000:626, punctele 77-79).
- 66 În plus, trebuie arătat că constatările efectuate la punctele 60-65 din prezenta hotărâre sunt conforme, pe de o parte, cu principiul proporționalității și, pe de altă parte, cu principiul răspunderii personale și al individualizării pedepselor, astfel cum rezultă din jurisprudența Curții (Hotărârea Britannia Alloys & Chemicals/Comisia, C-76/06 P, EU:C:2007:326, punctul 24, în ceea ce privește principiul proporționalității, Hotărârea General Química și alții/Comisia, C-90/09 P, EU:C:2011:21, punctele 34-36, precum și Hotărârea ThyssenKrupp Nirosta/Comisia, C-352/09 P, EU:C:2011:191, punctul 143, în ceea ce privește principiul răspunderii personale și al individualizării pedepselor).
- 67 Rezultă din ceea ce precedă, fără a fi necesar să se examineze argumentul întemeiat pe încălcarea principiului egalității de tratament, că al treilea motiv de recurs trebuie declarat ca fiind fondat, întrucât Tribunalul a efectuat o interpretare eronată a articolului 23 alineatul (2) al doilea paragraf din Regulamentul nr. 1/2003.
- 68 În consecință, hotărârea atacată trebuie să fie anulată în ceea ce privește, în cadrul cooperării BWA, aplicarea, în scopul stabilirii quantumului maxim al amenzii, a unui plafon de 10 % calculat pe baza cifrei de afaceri a grupului YKK în cursul anului anterior adoptării deciziei în litigiu, referitor la perioada încălcării pentru care YKK Stocko a fost considerată ca fiind singura răspunzătoare.

Cu privire la al patrulea motiv, referitor la aplicarea unui multiplicator de descurajare în ceea ce privește cooperarea BWA pentru perioada anterioară achiziționării YKK Stocko de către YKK Holding

Argumentele părților

- 69 Al patrulea motiv invocat de recurențe în susținerea recursului formulat cuprinde două aspecte.

- 70 În ceea ce privește primul aspect al acestui motiv, recurențele susțin că Tribunalul a încălcat obligația de motivare care îi revine în temeiul articolelor 36 și 53 din Statutul Curții de Justiție a Uniunii Europene.
- 71 În această privință, recurențele arată că Tribunalul nu s-a pronunțat cu privire la argumentul lor potrivit căruia, în timp ce Comisia justificase aplicarea multiplicatorului de descurajare prin referire la resursele financiare superioare de care dispuneau recurențele în raport cu concurenții lor, o astfel de considerație nu putea să se aplice YKK Stocko, din cauza dimensiunii sale și a resurselor sale limitate, în condițiile în care aceasta este singura răspunzătoare pentru încălcarea în perioada anterioară lunii martie 1997.
- 72 Potrivit recurențelor, Tribunalul s-ar fi limitat să reitereze faptul că cifra de afaceri este un criteriu adecvat pentru evaluarea puterii economice a unei întreprinderi și să amintească jurisprudența Curții referitoare la funcțiile pe care le îndeplinește adoptarea unui multiplicator de descurajare. În consecință, acestea nu ar fi în măsură să înțeleagă rațiunile pentru care motivul lor privind aplicarea coeficientului de descurajare a fost respins.
- 73 În ceea ce privește al doilea aspect al acestui motiv, recurențele apreciază că Tribunalul a încălcat articolul 23 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1/2003, principiile proporționalității, individualizării pedepselor și a sancțiunilor, precum și pe cel al egalității de tratament, considerând că aplicarea unui multiplicator de descurajare era justificată nu doar pentru perioada încălcării ulterioară lunii martie 1997, ci și pentru perioada anterioară acestei date, care este cea a achiziționării YKK Stocko de către YKK Holding.
- 74 În ceea ce privește încălcarea principiului individualizării pedepselor, recurențele susțin că Tribunalul nu a respectat legătura care trebuie să existe între răspundere și sancțiune, validând abordarea Comisiei potrivit căreia putea fi aplicat multiplicatorul de descurajare, ca urmare a dimensiunii și a resurselor grupului YKK, chiar și părții din amendă aferente perioadei încălcării anterioare achiziționării YKK Stocko de către YKK Holding.
- 75 În opinia recurențelor, din jurisprudență se desprind două motive principale de natură să justifice aplicarea unui coeficient multiplicator de descurajare, și anume necesitatea de a asigura amenzii un efect disuasiv semnificativ și faptul că întreprinderile mari au putut dispune, în perioada încălcării, de resurse mai mari decât cele ale concurenților lor și s-au aflat într-o situație mai bună decât a acestora din urmă pentru a cunoaște dreptul și a acționa în limitele pe care le impune. În special, în ceea ce privește al doilea motiv de majorare a amenzii, Tribunalul ar fi recunoscut că dimensiunea întreprinderilor în cauză trebuie să se raporteze la situația acestora la momentul încălcării (Hotărârea Hoechst/Comisia, T-410/03, EU:T:2008:211, punctele 379 și 382). De aici ar rezulta că, în scopul aplicării multiplicatorului de descurajare, trebuie luate în considerare doar resursele și mijloacele financiare ale întreprinderii răspunzătoare pentru încălcare.
- 76 Or, deși Comisia estimase în mod corect că YKK Stocko, în perioada încălcării anterioare achiziționării sale de către YKK Holding, cu alte cuvinte în perioada cuprinsă între lunile mai 1991 și martie 1997, era singura întreprindere răspunzătoare pentru încălcare, cu toate acestea, în scopul aplicării multiplicatorului de descurajare, ar fi luat în considerare dimensiunea și resursele globale ale YKK Holding și ale YKK Corp., fără a ține seama de faptul că YKK Stocko era o societate mică ce dispunea de mijloace limitate și nu avea un serviciu juridic.
- 77 În ceea ce privește a doua funcție a multiplicatorului de descurajare, și anume efectul disuasiv al acestuia, recurențele susțin că obligația de a plăti amenda revine doar întreprinderii răspunzătoare pentru încălcarea articolului 81 CE, iar nu societăților-mamă ale acesteia. Astfel, din cauza resurselor limitate ale YKK Stocko, nu ar fi fost posibilă creșterea cuantumului amenzii în scop de descurajare fără a încălca principiul proporționalității.

- 78 În ceea ce privește încălcarea principiului egalității de tratament, recurentele apreciază că Tribunalul, prin impunerea unui multiplicator de descurajare părții din amendă aplicată pentru perioada anterioară lunii martie 1997, a tratat, în esență, în același mod două situații care nu erau comparabile, și anume cea a YKK Stocko și cea a grupului YKK.
- 79 Comisia contestă toate argumentele recurențelor și consideră că acestea nu sunt fondate.

Aprecierea Curții

- 80 În ceea ce privește argumentele întemeiate pe o pretinsă nemotivare a hotărârii atacate, trebuie arătat de la bun început că, la punctele 203 și 204 din aceasta, Tribunalul a precizat motivele care, în opinia sa, pot justifica luarea în considerare a cifrei de afaceri a entității economice constituite din toate recurentele în momentul adoptării deciziei în litigiu, în scopul aplicării unui multiplicator de descurajare.
- 81 Pe de altă parte, astfel cum a arătat în mod întemeiat Comisia, punctul 114 din recurs arată că recurentele au putut să înțeleagă raționamentul Tribunalului care figurează printre altele la punctele 203 și 204 din hotărârea atacată, potrivit căruia elementul determinant care trebuie luat în considerare în scopul calculării cuantumului amenzii și al efectului disuasiv al acesteia este capacitatea economică a întreprinderii în cauză, astfel cum există aceasta la adoptarea unei decizii de aplicare a unei amenzi.
- 82 În aceste condiții, argumentarea recurențelor privind o pretinsă nemotivare a hotărârii atacate trebuie respinsă.
- 83 În cadrul celui de al doilea aspect al celui de al patrulea motiv, recurentele susțin că Tribunalul a săvârșit o eroare de drept considerând la punctul 204 din hotărârea atacată că, în scopul stabilirii multiplicatorului de descurajare, Comisia luase în considerare în mod întemeiat dimensiunea și cifra de afaceri a recurențelor calificate drept entitate economică unică în cursul anului anterior celui al adoptării deciziei în litigiu.
- 84 În acest context, trebuie amintit că noțiunea „descurajare” constituie unul dintre elementele care trebuie luate în considerare la calculul cuantumului amenzii. Astfel, potrivit unei jurisprudențe constante, amenzile aplicate pentru încălcarea articolului 81 CE, astfel cum sunt prevăzute la articolul 23 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1/2003, au ca obiect reprimarea actelor nelegale ale întreprinderilor în cauză, precum și descurajarea atât a întreprinderilor în discuție, cât și a altor operatori economici să încalce, în viitor, normele dreptului concurenței al Uniunii. În această privință, legătura dintre, pe de o parte, dimensiunea și resursele globale ale întreprinderilor și, pe de altă parte, necesitatea asigurării unui efect disuasiv al amenzii nu poate fi contestată (Hotărârea Showa Denko/Comisia, C-289/04 P, EU:C:2006:431, punctul 16, și Hotărârea Lafarge/Comisia, C-413/08 P, EU:C:2010:346, punctul 102).
- 85 Astfel, impactul avut în vedere pentru întreprinderea în cauză este cel care justifică în primul rând luarea în considerare a dimensiunii și a resurselor globale ale acestei întreprinderi pentru a asigura un efect disuasiv suficient al amenzii, întrucât sancțiunea nu trebuie să fie neglijabilă în special în raport cu capacitatea financiară a întreprinderii respective (Hotărârea Lafarge/Comisia, EU:C:2010:346, punctul 104).
- 86 Rezultă că, în scopul aplicării unei amenzi într-un quantum susceptibil să descurajeze întreprinderile în cauză să încalce în viitor normele dreptului concurenței al Uniunii, trebuie luate în considerare dimensiunea și resursele globale ale acestora din urmă în momentul adoptării deciziei în litigiu. În consecință, dimensiunea și resursele globale eventual reduse ale întreprinderilor menționate într-un stadiu anterior al încălcării nu au efect asupra stabilirii unui multiplicator de descurajare (Hotărârea Alliance One International/Comisia, C-668/11 P, EU:C:2013:614, punctul 64).

- 87 Așadar, faptul că YKK Holding și YKK Corp. nu sunt considerate răspunzătoare în solidar pentru încălcarea săvârșită de YKK Stocko pentru perioada anterioară lunii martie 1997 nu are efect asupra stabilirii unui multiplicator de descurajare.
- 88 Această concluzie nu este infirmată de argumentele recurentelor astfel cum au fost rezumate la punctele 73-78 din prezenta hotărâre.
- 89 În ceea ce privește pretinsa lipsă a legăturii dintre răspundere și sancțiune, trebuie să se constate că recurentele confundă logica pe care se întemeiază plafonarea amenzii la 10 % din cifra de afaceri, prevăzută la articolul 23 alineatul (2) al doilea paragraf din Regulamentul nr. 1/2003, aspect care a fost examinat deja în cadrul celui de al treilea motiv de recurs, cu cea care stă la baza aplicării unui multiplicator de descurajare.
- 90 Astfel, plafonarea urmărește adaptarea cuantumului amenzii aplicate pentru încălcarea săvârșită la capacitatea economică a întreprinderii considerate răspunzătoare, chiar dacă perioada de referință pentru calculul cifrei de afaceri care trebuie luată în considerare este exercițiul financiar anterior adoptării deciziei Comisiei de aplicare a unei amenzi acestei întreprinderi.
- 91 În schimb, urmărirea unui efect disuasiv al sancțiunii pecuniare urmărește în mod esențial disciplinarea, pentru viitor, a comportamentului entității economice destinată a deciziei Comisiei. Un astfel de efect trebuie să se producă în mod necesar în privința întreprinderii în cauză în starea în care aceasta se găsește în momentul adoptării deciziei respective.
- 92 În speță, după cum a arătat Comisia, YKK Stocko nu mai exista ca entitate economică independentă la data adoptării deciziei în litigiu. În consecință, urmărirea efectului disuasiv al amenzii trebuia în mod necesar să se raporteze la grupul YKK, din care YKK Stocko făcea parte din acel moment, independent de faptul că YKK Corp. și YKK Holding nu participaseră la încălcare în perioada mai 1991-martie 1997.
- 93 De altfel, trebuie arătat că urmărirea efectului disuasiv nu privește numai întreprinderile vizate în mod specific de decizia de aplicare a amenzilor, întrucât este necesară de asemenea determinarea întreprinderilor de aceeași dimensiune și care dispun de resurse asemănătoare să se abțină să participe la încălcări similare ale normelor din dreptul concurenței al Uniunii (Hotărârea Caffaro/Comisia, C-447/11 P, EU:C:2013:797, punctul 37).
- 94 Din considerațiile de mai sus rezultă că al patrulea motiv invocat de recurente în susținerea recursului trebuie respins.

Cu privire la acțiunea în fața Tribunalului

- 95 Conform articolului 61 primul paragraf a doua teză din Statutul Curții de Justiție a Uniunii Europene, Curtea poate, atunci când anulează hotărârea atacată, să soluționeze ea însăși în mod definitiv litigiul, atunci când acesta este în stare de judecată. O asemenea situație se întâlnește în prezenta cauză în ceea ce privește partea din litigiu referitoare, în cadrul cooperării BWA, la stabilirea plafonului de 10 % prevăzut la articolul 23 alineatul (2) al doilea paragraf din Regulamentul nr. 1/2003.
- 96 În acest scop, ținând seama de considerațiile prezentate la punctele 55-68 din prezenta hotărâre, trebuie să se anuleze decizia în litigiu în măsura în care a luat în considerare, în scopul aplicării plafonului de 10 % prevăzut la articolul 23 alineatul (2) al doilea paragraf din Regulamentul nr. 1/2003, cifra de afaceri consolidată a grupului YKK, în cursul ultimului exercițiu financiar anterior adoptării acestei decizii, în ceea ce privește perioada încălcării în care YKK Stocko a fost considerată singura răspunzătoare pentru această încălcare.

- 97 În plus, trebuie amintit că recurențele nu au contestat stabilirea cuantumului de plecare al amenzii efectuată de Comisie. În consecință, în exercitarea competenței sale de fond, Curtea trebuie să stabilească amenda aplicată exclusiv YKK Stocko pentru încălcări pe care le-a săvârșit în mod independent și pe propria răspundere, în cadrul cooperării BWA, la 3 491 000 de euro, acest cuantum reprezentând 10 % din cifra de afaceri pe care a realizat-o în cursul exercițiului financiar anterior adoptării deciziei în litigiu.
- 98 În sfârșit, trebuie arătat că recurențele au solicitat Tribunalului să beneficieze, în ceea ce privește cuantumul amenzii plafonat la 10 % din cifra de afaceri pertinentă, de reducerea de 20 % în temeiul Comunicării din 2002 privind cooperarea. În această privință, ținând seama de faptul că, referitor la amenda aplicată pentru încălcarea în legătură cu cooperarea BWA, Comisia a acordat o astfel de reducere și că aceasta din urmă a fost aplicată tuturor societăților din grupul YKK, inclusiv YKK Stocko, trebuie să se utilizeze aceeași metodă de calcul al cuantumului final al amenzii precum cea pusă în aplicare de Comisie în decizia în litigiu, potrivit celor prevăzute în Liniile directoare din 1998, și, în consecință, trebuie să se aplice reducerea pentru cooperare după aplicarea plafonului de 10 % din cifra de afaceri.
- 99 Prin urmare, trebuie să se aplice reducerea respectivă de 20 %, în temeiul Comunicării din 2002 privind cooperarea, asupra cuantumului revizuit al amenzii, astfel cum a fost stabilit la punctul 97 din prezenta hotărâre. În consecință, cuantumul amenzii aplicate exclusiv YKK Stocko, în ceea ce privește cooperarea BWA, trebuie să fie stabilit la suma de 2 792 800 de euro.

Cu privire la cheltuielile de judecată

- 100 Potrivit articolului 184 alineatul (2) din Regulamentul de procedură al Curții, atunci când recursul este fondat, iar Curtea soluționează ea însăși în mod definitiv litigiul, aceasta se pronunță asupra cheltuielilor de judecată. Articolul 138 alineatul (3) din același regulament, aplicabil procedurii de recurs în temeiul articolului 184 alineatul (1) din acesta, prevede că, în cazul în care părțile cad fiecare în pretenții cu privire la unul sau mai multe capete de cerere, fiecare parte suportă propriile cheltuieli de judecată. Cu toate acestea, în cazul în care împrejurările cauzei justifică acest lucru, Curtea poate decide ca, pe lângă propriile cheltuieli de judecată, o parte să suporte o fracțiune din cheltuielile de judecată efectuate de cealaltă parte.
- 101 În speță, trebuie arătat că doar unul dintre motivele invocate de recurente a fost admis de Curte în cadrul recursului.
- 102 În aceste condiții, trebuie să se decidă că recurențele vor suporta, în ceea ce privește întreaga procedură, atât în fața Tribunalului, cât și în fața Curții, propriile cheltuieli de judecată, precum și trei sferturi din cheltuielile de judecată efectuate de Comisie, aceasta din urmă suportând un sfert din propriile cheltuieli de judecată.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a doua) declară și hotărăște:

- 1) **Anulează Hotărârea Tribunalului Uniunii Europene YKK și alții/Comisia (EU:T:2012:322) în ceea ce privește aplicarea, în scopul stabilirii cuantumului maxim al amenzii, în cadrul cooperării în cercurile de la Basel-Wuppertal și de la Amsterdam pe piața închizătorilor din metal și plastic și a mașinilor de aplicare, a unui plafon de 10 % calculat pe baza cifrei de afaceri a grupului YKK din anul anterior adoptării Deciziei C(2007) 4257 final a Comisiei din 19 septembrie 2007 privind o procedură de aplicare a articolului [81 CE] (cazul COMP/39.168 – PO/Articole de mercerie din metal și plastic: Închizători), în ceea ce privește perioada încălcării pentru care YKK Stocko Fasteners GmbH a fost considerată ca fiind singura răspunzătoare.**

- 2) **Respinge în rest recursul.**
- 3) **Anulează articolul 2 alineatul (2) din Decizia C(2007) 4257 final în ceea ce privește calculul amenzii pentru care YKK Stocko Fasteners GmbH a fost considerată ca fiind singura răspunzătoare în cadrul cooperării în cercurile de la Basel-Wuppertal și de la Amsterdam.**
- 4) **Stabilește amenda aplicată YKK Stocko Fasteners GmbH pentru încălcarea pentru care aceasta este răspunzătoare în mod exclusiv, în cadrul cooperării în cercurile de la Basel-Wuppertal și de la Amsterdam, la 2 792 800 de euro.**
- 5) **Obligă YKK Corporation, YKK Holding Europe BV și YKK Stocko Fasteners GmbH la suportarea propriilor cheltuieli de judecată, precum și la suportarea a trei sferturi din cheltuielile de judecată efectuate de Comisia Europeană atât în procedura în primă instanță, cât și în procedura de recurs.**
- 6) **Obligă Comisia Europeană la suportarea unui sfert din propriile cheltuieli de judecată efectuate atât în procedura în primă instanță, cât și în procedura de recurs.**

Semnături